

Beynəlmiləl sözlərin metodik ədəbiyyatda təhlili yolları

Dos.Svetlana Məmmədova
ADPU, filologiya, XDM
svetlanamammedova72@gmail.com

Xülasə

Yer üzündə elə bir dil yoxdur və elə bir dil təsəvvür etmək mümkün deyil ki, başqa dillərlə qarşılıqlı münasibət və əlaqədə olmasın. Qonşu xalqların qarşılıqlı münasibətləri öz əksini bilavasitə dildə də tapır. Dillərin qarşılıqlı əlaqə və təsiri dedikdə isə birinci növbədə sözalma, yaxud sözvermə prosesi başa düşülür. B.Y.Çernix göstərir ki, dillərin qədimliyini müəyyən dərəcədə təsəvvür etməyə yardım göstərən vasitələrdən biri də bir dilin başqasından aldığı və ya əksinə, başqa bir dilə verdiyi sözlərdir. Doğrudan da, sıx qonşuluq şəraitində yaşayan xalqların dillərində alınmaların kəmiyyəti onların bu əməkdaşlıq münasibətlərinin tarixi köklərini, deməli, müəyyən mənada, dilin özünün tarixini göstərə bilər. Dildə alınmalar, alınma sözlər mövzusunda çoxlu əsərlər meydana çıxsada, mövcud prosesin anlaşılmasında, daha doğrusu, prosesin terminoloji ifadəsinə münasibətdə müxtəliflik yenə qalmaqdadır. Hər hansı bir dildə kənar dil elementlərinə münasibət zamanı müxtəlif fikirlər daha çox bu dil elementlərinin adlandırılmasında, habelə alınma söz, beynəlxalq məsələlərində özünü göstərir.

Dildəki sözlərin mənşəyini bilmənin dil öyrənmələr üçün böyük əhəmiyyəti vardır. Tələbələr sözləri mənə, tələffüz və orfoqrafik baxımından fərqləndirməyi bacarırlar. Sözlər onların yaddaşında tez və uzun müddət qalır. İngilis dilində mövcud olan milli və alınma sözləri seçib araşdırmaq, onların tipik və xarakterik cəhətlərini müəyyənləşdirmək və ingilis dilinin tədrisi prosesində bu sözləri tələbələrin nəzərinə çatdırmaq xarici dili öyrənməni asanlaşdırır və öyrənilmiş sözlər tələbəni müəyyən dərəcədə istiqamətləndirir. Məqalədə beynəlmiləl sözlərin metodik ədəbiyyatda təhlili yolları şərh olunur.

Açar sözlər: *alınma sözlər, beynəlmiləl, dillər, lüğət tərkibi, ədəbi dil*

Анализ международных слов в методической литературе

Доц. Светлана Мамедова

Резюме

На земле нет языка, и невозможно представить язык, который бы не взаимодействовал с другими языками. Взаимоотношения соседних

народов напрямую отражаются в языке. Когда мы говорим о взаимодействии и влиянии языков, мы имеем в виду, прежде всего, процесс брать слова или давать слова. Б.Я. Черных показывает, что одним из средств, помогающих понять древность языков, в какой-то мере являются слова, которые один язык получает от другого или, наоборот, передает другому языку. Действительно, количество приобретений на языках народов, живущих по соседству, может показать исторические корни их отношений сотрудничества и, в определенном смысле, историю самого языка. Хотя появилось много работ, посвященных происхождению и выводам слов, все еще существуют различия в понимании существующего процесса или, скорее, в терминологическом выражении этого процесса. Когда речь идет об элементах иностранного языка на любом языке, разные мнения отражаются в названии этих языковых элементов, а также в их происхождении и международных вопросах.

Знание происхождения слов в языке очень важно для изучающего языка. Студенты могут различать слова по значению, произношению и написанию. Слова остаются в их памяти быстро и надолго. Выбор и исследование существующих национальных и производных слов на английском языке, определение их типичных и характерных особенностей и доведение этих слов до сведения студентов в процессе обучения английскому языку, облегчает изучение иностранного языка, а выученные слова в некоторой степени направляют студента. В статье разъясняются способы анализа интернациональных слов в методической литературе.

Ключевые слова: *деривации, международный, языки, словарный запас, литературный язык*

Analysis of international words in methodological literature

Svetlana Mammadova
Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor

Summary

There is no language on Earth, and it is impossible to imagine a language that would not interact with other languages. The relationship of neighboring peoples is directly reflected in the language. When we talk about the interaction and influence of languages, we mean, first of all, the process of taking words or giving words. B.Ya.Chernykh shows that one of the means that helps to understand the antiquity of languages, to some extent, are words that one language receives from another or, conversely, transmits to another language. Indeed, the number of acquisitions in the languages of neighboring peoples can

reveal the historical roots of their cooperative relationship and, in a sense, the history of the language itself. Although many works have appeared on the origin and derivation of words, there are still differences in the understanding of the existing process, or rather in the terminological expression of this process. When it comes to the elements of a foreign language in any language, different opinions are reflected in the name of these linguistic elements, as well as in their origins and international issues.

Knowing the origin of words in a language is very important for a language learner. Students can distinguish between words by meaning, pronunciation and spelling. Words remain in their memory quickly and for a long time. The selection and study of existing national and derivative words in English, determination of their typical and characteristic features and bringing these words to the attention of students in the process of teaching English, facilitates the study of a foreign language, and the learned words to some extent guide the student. The article explains how to analyze international words in the methodological literature.

Key words: *derivations, international, languages, vocabulary, literary language*

Aktuallıq. Müasir milli dillərin lüğət tərkibindən bəhs edərkən alınma sözlər anlayışının şərtliyini və nisbilyini nəzərə almaq vacibdir. Çünki indi elə bir milli dil tapılmaz ki, onun lüğət tərkibində alınma söz olmasın, həm də belə sözlərin alınma tarixi, mənimsənilmə dərəcəsi o qədər müxtəlifdir ki, bunları müəyyənləşdirmək üçün uzun müddətli və hərtərəfli dərin tədqiqat tələb olunur.

Annotasiya. Məqalədə müxtəlif dillərdə olan alınma sözlər qarşılaşdırılır, müqayisə edilir və həmin sözlərin metodik ədəbiyyatda təhlili yolları göstərilir.

Metod. Məqalədə təhlil, təsviri və müqayisə metodlarından istifadə edilmişdir.

Giriş. İngilis dilinin lüğət tərkibində elə sözlər var ki, onların alınma söz olduğu ancaq xüsusi tədqiqat nəticəsində müəyyənləşdirilir və belə sözləri hər gün dəfələrlə tələffüz edən şəxslər bunları dilin öz sözləri kimi tanıyır və işlədirlər; elə sözlər də vardır ki, bunlar məhdud dairədə istifadə üçün başqa dillərdən alınmış, nadir hallarda işlədilmiş və indi də belə vəziyyətdə qalmaqdadır; elə alınma sözlər də var ki, onların alınması müxtəlif səbəblərə görə bir zaman vacib olmuşsa da, sonralar bunlardan bir qismi tarixi vacibliyini itirmiş, digər qismi isə indi də öz qüvvəsində qalmaqdadır.

Hər bir dilin lüğət tərkibində elə sözlər var ki, onlar bir çox xalqların dillərində işlənir. Belə sözlərə beynəlmiləl sözlər deyilir. Məsələn:

academy – akademiya
republic – respublika
proletariat – proletariat

classical – klassik
theatre – teatr
grammar – qrammatika
television – televizor
football – futbol
philosophy – fəlsəfə
democracy – demokratiya
telephone – telefon
pioneer – pioner
geography – coğrafiya

Dərs zamanı yeni sözləri keçərkən müəllim nəzərə almalıdır ki, dildə işlədilən yeni sözün mənşəyi ilə tələbələrini tanış etməyin böyük əhəmiyyəti vardır. Belə ki, fransız, latın, yunan, alman və başqa dillərdən alınmış sözlərlə əlaqədar əldə edilmiş nəzəri bilik dilçilik elmi haqqında düzgün fikrə gəlməyə imkan verir, tələbələrdə bəzi sözləri mənə, tələffüz və yazılış baxımından fərqləndirmək bacarığı formalaşdırır.

İngilis dilinin lüğət tərkibindəki sözlər işlənmə dairəsinə görə müxtəlif qruplara bölünür.

Belə sözlər haqqında tələbələrə məlumat verərkən müəllim müxtəlif yollardan istifadə edə bilər. Məsələn, əvvəlcə aşağıdakı söz qrupları üzərində tələbələrin müşahidəsi təşkil edilir.

Qohumluq əlaqələri bildirən sözlər.

father – ata
daughter – qız
mother – ana
son – oğul
brother – qardaş

Təbiət təzahürləri və təbiətdə olan cisimlərin adları:

sun – günəş
moon – ay
star – ulduz
wind – külək
water – su
wood – taxta
hill – təpə
stone – daş
tree – ağac

Heyvan və quş adları:

bull – camış
cat – pişik
crow – inək

goose – qaz
wolf – canavar

Konkret fiziki əlamət bildirən sözlər:

hard – çətin
quick – cəld
slow – yavaş
red – qırmızı
hite – ağ

İngilis dilinin lüğət tərkibində olan milli sözlərin əksəriyyəti german dil qrupuna daxil olan sözlərdir. Bu sözlər alman, norveç, holland və islandiya dillərində paralelləri mövcudur. Lakin fransız və rus dillərində heç bir paralelləri yoxdur. [1, 52]

Məsələn,

İsimlər:

summer – yay
inter – qış
storm – qasırğa
rain – yağış
ice – buz
bridge – körpü
house – ev

iron – dəmir
lead – qurğuşun
cloth – paltar
hat – şlyapa
shirt – köynək
shoe – ayaqqabı
care – qayğı

Amerika sözləri:

fire-water – araq
pipe of peace – qəlyan, müştük
guess – qonaq
store – şöbə
cookie – ev şirniyyəti
bull –frog – öküzəbənzər qurbağa
moose (the amerikan elk.) – amerikan siğini
fall=autumn –payız

Fars sözləri:

shawl – şal (örtük)
caravan – karvan
taffeta – tafta
tabby – muazdan tikilmiş paltar; qoca qari
divan – divan, şərqli lirik poeziya toplusu
lilac – bənövşəyi
chess – şahmat

Holland sözləri:

İngilis dili lüğət tərkibində olan holland sözlərinin əksəriyyəti dənizçilik işlərinə ad olan sözlərdir. Məsələn,

deck – göyərtə, döşəmə
yacht –yaxta
landscape – landşaft
cruise – kruiz (dəniz səyahəti)
easel – molbert (rəssamlıq aləti)
dodo – dront (quş adı)
albatros – albatros (dəniz quşu)

Ərəb sözləri. İngilis dilinin lüğət tərkibində olan ərəb sözlərinin çoxu səlib yürüşləri zamanı daxil olan sözlərdir.

Ərəb sözlərinin əksəriyyəti ingilis dilinin lüğət tərkibinə Avropa, xüsusilə də fransız dili vasitəsilə gətirilmişdir. [3, 104]

Fransız dili vasitəsilə ingilis dilinə gətirilən ərəb sözləri aşağıdakılardır.

caravan – karvan
magazine – jurnal
algebra – cəbr
admiral – admiral
coffee – qəhvə
zero – sıfır
mattress – döşək
assassin – siyasi və ictimai xadimi qətlə yetirmə

alcove – oturmaq

İngilis dilinə ərəb dilindən qəbul edilmiş sözlər bunlardır.

emir – emir
chalifa – xəlifə
harem – harem

Hind sözləri. İngilis dilinin lüğət tərkibində olan hind sözləri aşağıdakılardır:

sugar – qənd
cashmir – kaşmir
pyjamas – pijama
bungalow – bünqolo (meşədə ev)
shampoo – şampun

gumkhana – idman yarışları üçün yer

shop – dükan

room – otaq

coal – kömür

rest – istirahət

evil – bədbəxtlik, pislik, yamanlıq, şər

hope – ümid

life – həyat

heed – daban

Fellər:

to bake – çörək bişirmək
 to burn – yanmaq
 to buy – almaq
 to drive – sürmək
 to hear – eşitmək
 to see – görmək
 to shoot – atmaq

to keep – saxlamaq
 to learn – öyrənmək
 to make – etmək
 to meet – qarşılaşmaq
 to rise – qalxmaq
 to send – göndərmək

Sifətlər:

brood – ailəvi (uşaqlar); toplu
 dead – ölmüş
 deaf – kar

Hind-Avropa dillərinin bəzilərində işlədilən bu cür german mənşəli sözlərin əksəriyyəti nitqin hər üslubunda işlədilir. Torndayk və Lorqun tərtib etdikləri 500 sözün 80 %-i belə sözlərdir. [3, 67]

Tələbələr bu sözlər üzərində müşahidə apardıqdan sonra müəllim onların qarşısına belə bir problem qoya bilər: – Deyin görək bu sözlər hansı sahələrə aiddir?

Məlumdur ki, tələbələr qarşıya qoyulmuş problemi bütövlükdə həll edə bilməyəcəklər.

O zaman müəllim tələbələrə başa salır ki, bu cür sözləri hamı işlədir. Ona görə də belə sözlərə ümumişlək sözlər deyilir.

Müəllim tələbələrə başqa sözlər üzərində müşahidə aparmağı təklif edir.

antenna – antena
 antibiotic – antibiotik
 atomic – atom (sifət)
 automation – avtomatizasiya
 autostrada – avtostrada
 betatrom – betatrom
 bionics – bionika
 cybernetics – kibernetika

Müəllim tələbələrə izah edir ki, Azərbaycan və rus dillərində eyni ilə işlədilən belə bir çox sözləri göstərmək olar. Və müəllim belə sözlərdən bəzilərinin qarşılıqlarını göstərir. Məsələn:

control – контроль – kontrol
 general – генерал – general
 industry – индустрия
 football – футбол
 out – аут

match – матч
 time – тайм
 nylon – нейлон
 sweater – свитер
 pullover – пуловер
 film – фильм
 club – клуб
 cocktail – коктейл
 jazz – джаз

Başqa dillərə məxsus leksik vahidlərdən bəhs edən yazılarda beynəlxalq sözlərə münasibətdə də fikir ayrılıqları özünü göstərir. Dilçilikdə geniş yayılmış fikrə görə, beynəlxalq sözlər alınma sözlərin bir qolunu təşkil edir. Lakin son vaxtlar beynəlxalq sözlərin alınma sözlər içərisində tədqiq edilməsinə qarşı etiraz edənlər meydana çıxmışdır.

Y.A. Belçikov rus dilində beynəlmiləl leksika ilə alınma sözləri müqayisə edərək, onların ümumi və fərqli cəhətlərini göstərir və maraqlı nəticələr çıxarır. Müəllimin fikrinə görə, beynəlxalq sözlərlə alınma sözlər arasında müəyyən yaxınlıq, bəzi hallarda isə hətta eynilik vardır. Bu cəhət beynəlxalq sözlərin çoxunun alınma olmasından irəli gəlir. Lakin bu hal heç də özlərlə alınma sözlərin eyniləşdirilməsi üçün əsas vermir. Hər şeydən əvvəl ona görə ki, beynəlxalq terminlərin müəyyən qismi alınma deyil hansısa dilin özünə məxsusdur. Məsələn: “sovet” sözü ən çox yayılmış sözlərdən biridir, o hətta başqa dillərə tərcümə olunmur, hər yerdə rus dilində işlədilir. [2, 98]

Beynəlxalq sözlərin əksəriyyəti latın və yunan dillərinə məxsusdur. Bəzən isə alınma sözlər qohum dillərdən də keçə bildiyi halda bu meyarı beynəlxalq sözlərə tətbiq etmək olmur. Belə ki, elə sözləri beynəlxalq sözlər hesab etmək olar ki, onların mənşəyi ümumi olsun, qrafik və morfoloji keyfiyyətlərində müvafiq uyğunluq olsun, semantik cəhətdən bir dillərdə, o cümlədən ən azı iki müxtəlif sistemli dildə işlədilsin.

Tədqiqatçıların göstərdiyinə görə, əvvəllər beynəlmiləl sözlər üçün baza yunan və latın dilləri idisə, indi ispan, italiyan, alman, rus və fransız dilləri bu sahədə daha fəyaldır.

Latın sözləri: buraya elm, texnika, idarə, siyasi, hərbi və başqa sahələrə aid sözlər daxildir. Təbabətdə isə latın sözlərindən daha geniş istifadə edilir: academy (akademiya), aspirant (aspirant), dean (dekan), dictator (diktör), rector (rektor), honorarium (qonorar), director (direktor), senator (senator), qlobous (qlobus).

Yunan sözləri: synonym (sinonim), antonym (antonim), astronomy (astronomiya), grammar (qrammatika), idea (fikir), drama (drama), philologue (filologiya), lexis (leksika), lexicology (leksikologiya), telephone (telefon), agronom (aqronom), metro (metro).

Fransız sözləri: address (ünvan), artist (artist), album (albom), ballet (balet), brilliant (brilyant), balance (qalıq).

Alman sözləri: lift (lift), order (order), staff (tərkib), flag (bayraq).

İtaliyan sözləri: opera (opera), tenor (tenor), arch, aria (ariya), balcony (balkon), ballerina (balerina).

Holland sözləri: compass (kompas).

Beləliklə, ingilis dilini, onun lüğət tərkibini zənginləşdirən yeni dövlət, ictimai yaşayış, istehsalat, əmək əlaqələrini, əxlaq münasibətlərini, yeni dünya görüşü əks etdirən çoxlu sözlər ortaya çıxır.

Tədqiqatımızda bu qənaətə gəldik ki, elə sözləri beynəlmiləl söz hesab etmək olar ki, onların ümumi mənşəyi olsun, qrafik və morfoloji keyfiyyətlərində müvafiq uyğunluq olsun, semantik cəhətdən bir-birinə bu və ya digər dərəcədə yaxın olsun və bir sıra qohum olmayan dillərdə, o cümlədən ən azı iki müxtəlif sistemli dildə işlədilsin. Sözlün internasional leksikaya daxil olması üçün onun ən azı 2-3 müxtəlif sistemli dildə işlədilməsi vacibdir.

Rus sözləri. İngilis dilinin lüğət tərkibinə daxil olan rus sözlərini iki qrupa bölmək olar: [4, 35]

1) İngilis dili lüğət tərkibinə Böyük Oktyabr Sosialist inqilabından əvvəl daxil olmuş sözlər;

2) İngilis dili lüğət tərkibinə Böyük Oktyabr Sosialist inqilabından sonra daxil olan sözlər;

Birinci qrupa daxil olan sözlər etnoqrafik sözlərdir, çünki XVI əsrin əvvəllərində Rusiyaya gələn ingilis tacirləri, səfirlər, səyahətçilər rus təbiəti, rus həyat tərzi, onların adər-ənənələri ilə maraqlanmış və İngiltərəyə qayıdarkən özləri ilə yeni sözlər aparmışlar. Məsələn:

stepp – çöl

troyka – üçlük (atalara aid)

vodka – araq

izba – ev

samovar – samovar

balalayka – balalayka

zakuska – qəlyənaltı

tsar – çar

XIX əsrin sonu XX əvvəllərində Rusiyanın ictimai həyatına aid olan sözlər ingilis dili lüğətinə daxil olmuşlar. [5, 94] Məsələn:

humour – yumor, zarafat

dekabrist – dekabrist

nihilist – nigilist

bistro – kafe

bolshie – nəhəng, böyük

Rusiyada yaranmış yeni sosialist sistemi ilə əlaqədar aşağıdakı sözlər ingilis dilinə daxil olmuşlar. Məsələn:

sovietism – sovetizm (sovet dövrünün sözləri)

soviet Leninism – sovet leninizmi

communist – kommunist

udarnik – əməkqabaqcısı

shock – brigde – əməkqabaqcılıq briqdası

self-critizm – özünütənqid

colhoz – kolxoz

bolshevik – bolşevik

intelligentsia – ziyalı

Sovet dövründə İngilis dili lüğət tərkibinə daxil olan sözlər içərisində biz kalka yolu ilə tərcümə olunmuş sözlərə də rast gəlirik.

Collective-farm – kolxoz

State-farm – sovxoz

Soviet power – sovet hökuməti

hero of soviet Union – sovet ittifaqı qəhrəmanı

hero of socialist Labour – sosialist əmək qəhrəmanı

countries of Peoples Democracy – Xalq Demokratiya ölkələri

people's actor – xalq aktyoru

court of justice – məhkəmə, hakim

İngilis dilində olan rus dilindən alınma sözlər içərisində semantik sözlər də var. Bu sözlər rus dilinin təsiri ilə başqa məna kəsb etmiş sözlərdir. [6, 119]

Pioneer – pioner

Briqade – briqada

Socialist competition – sosialist yarışması

Beləliklə, müasir ingilis dilinin lüğət tərkibinə fransız, ispan, italyan, portuqaliya, hind, rus, hollandiya və s. xalqların sözləri daxildir. İngilis dilinin lüğət tərkibinin zənginləşməsində bu cür alınma sözlərin rolu böyükdür.

İngilis dilinin bədii üslubunda işlədilən başqa mənşəli sözlər tədricən ümumiləşir və həm də danışq dilinə keçir.

Alınma sözlər daha çox kitab üslubu ilə bağlı olur, belə sözlərin ümumxalq dilində olan sinonimləri kitab üslubunda o qədər də işlədilmir və ya ədəbi dildə işlədilsə də kitab üslubunun əlamətdar sözləri kimi təsir bağışlamır. Halbuki, eyni məfhumları ifadə əcnəbi sözlər işlədildi, daha çox kitab üslubu təsiri yaranır.

Alınma sözlərdən, xüsusən bədii üslubda bəzən də siyasi-ictimai üslubda etnik çalarlıq üçün istifadə olunur; belə sözlər müəyyən xalqın məişətini, adət-ənənəsini, başqa xalqlara münasibəti, eləcə də bu və ya digər şəxsin milli xüsusiyyətini və mənsubiyyətini ifadə etmək üçün işlənir.

Alınma sözlərin etnik çalarlığı nöqtəyi-nəzərindən üslubi məqsədəuyğun istifadəsindən bəhs edərkən əcnəbi xüsusi isimlərin, xüsusən şəxs adlarının və ayrı-ayrı tayfa, xalq və millətlərin etnoqrafik cəhətləri ilə bağlı tipik sözlərin, musiqi alətləri və oyun, geyim, yemək adlarının istifadəsi zərurətini də yada salmaq lazımdır.

Nəticə. Alınma sözlərin ingilis ədəbi dilində işlədilməsi məsələsində özbaşınalığa yol vermək olmaz. Belə sözlərin alınmasının və işlədilməsinin möhkəm əsasları olmalıdır: belə əsaslar olmadıqda dilə hər cür əcnəbi sözü gətirmək lüğət tərkibini çirkləndirmək deməkdir. Belə çirklənməyə qarşı bütün xalqların qabaqcıl adamları daim mübarizə aparmışdır. Yeri gəlmişkən, bunu da qeyd etmək lazımdır ki, bu və ya digər yolla vaxtilə ədəbi dilə gətirilmiş hər əcnəbi sözü tam vətəndaşlıq haqqı qazanmış söz hesab etmək və ehtiyac olmadan da belə sözləri “sinonim” söz hesab edib dildə saxlamağa cəhd etmək zərərli yoldur. Çünki “sinonim” anlayışını belə geniş mənada qəbul etmək, bütün dilləri bir-birinə sinonim qəbul etmək deməkdir. Belə olarsa, müxtəlif dildə eyni məfhumu bildirən sözləri yığıb bu və ya digər dildə sinonim sözlər kimi işlətmək lazım gələrdi.

Əlbəttə, belə “sinonimlik” olmaz və belə “sinonimlik” ancaq bu və ya digər dili ehtiyac əcnəbi sözlərlə zibilləmək deməkdir ki, buna da qətiyyən yol verilməməlidir.

Vaxtilə ingilis dilinə ehtiyac olmadan gətirilmiş sözlərin bəziləri ingilis dilinin özünə məxsus olan sözlərinin bəzilərini sıxışdırıb ya tamamilə öldürmüş, ya da öz sözlərinin daha dar mənada işlədilməsinə səbəb olmuşdur.

İngilis dilinin lüğət tərkibini zənginləşdirən beynəlmiləl sözlər də mövcuddur. Ümumi mənşəyi, qrafik və morfoloji keyfiyyətlərində uyğunluq olan, semantik cəhətdən bir-birinə yaxın olan, ən azı iki sistemli dildə işlədilən sözlər beynəlmiləl söz, termin kimi müxtəlif dillərdə işlədilə bilər.

Ədəbiyyat:

1. Arnold I.V. The English Word. M.: 1973
2. Бельчиков Ю.А.. Интернациональная терминология в русском языке, М.: 1959
3. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка, М.: 1956
4. Черных Б.Я. Историческая грамматика русского языка, М.: 1952
5. Шанский Н.М. Лексикология современного русского языка. М.: 1972
6. Шмелев Д.Н. Современный русский язык (Лексика), М.: 1977